

**แบบประเมินเบื้องต้น (Self-assessment Form) สำหรับพื้นที่ที่มีศักยภาพ
เป็นพื้นที่อนุรักษ์ความหลากหลายทางชีวภาพนอกเขตพื้นที่คุ้มครอง (Other Effective Area-based
Conservation Measures: OECMs)**

เป้าหมายที่ 3 (Target 3) ของกรอบงานคุนหมิง-มอนทรีออลว่าด้วยความหลากหลายทางชีวภาพของโลก มุ่งส่งเสริมการเพิ่มพื้นที่คุ้มครองในพื้นที่บนบก แหล่งน้ำจืด ชายฝั่งและทะเล โดยเฉพาะอย่างยิ่งพื้นที่ที่มีความสำคัญต่อความหลากหลายทางชีวภาพ และบทบาทหน้าที่ของระบบนิเวศและบริการจากระบบนิเวศ ให้ได้อย่างน้อยร้อยละ 30 ภายในปี ค.ศ. 2030 โดยจะต้องสนับสนุนเพื่อให้แน่ใจว่าพื้นที่ดังกล่าวจะได้รับการอนุรักษ์และจัดการอย่างมีประสิทธิภาพ ผ่านระบบ “พื้นที่คุ้มครอง” และ “พื้นที่อนุรักษ์ความหลากหลายทางชีวภาพนอกเขตพื้นที่คุ้มครอง (Other Effective Area-based Conservation Measures: OECMs)”

อนุสัญญาว่าด้วยความหลากหลายทางชีวภาพ ได้ให้นิยามความหมายของพื้นที่อนุรักษ์ความหลากหลายทางชีวภาพนอกเขตพื้นที่คุ้มครอง (OECMs) ว่าหมายถึง “พื้นที่อื่น ๆ ที่ไม่ใช่พื้นที่คุ้มครอง ซึ่งมีการบริหารและจัดการเพื่อให้บรรลุเป้าหมายด้านการอนุรักษ์ความหลากหลายทางชีวภาพในถิ่นที่อยู่อาศัยตามธรรมชาติ หน้าที่และบริการของระบบนิเวศ วัฒนธรรม จิตวิญญาณ สังคม เศรษฐกิจ และคุณค่าอื่น ๆ ของท้องถิ่นโดยรวมอย่างยั่งยืนในระยะยาว” ดังนั้น การพิจารณาพื้นที่ OECMs จะต้องมียุทธศาสตร์ประกอบสำคัญ 4 ประการตามคำนิยาม คือ 1) เป็นพื้นที่ที่ไม่อยู่ในขอบเขตพื้นที่คุ้มครอง 2) มีโครงสร้างและระบบในการบริหารและจัดการ ซึ่งอาจอยู่ในรูปของการจัดการโดยหน่วยงานรัฐ ชุมชน องค์กรเอกชน เจ้าของพื้นที่หรือการจัดการร่วมกันหลายฝ่าย 3) มีเป้าหมายเพื่อการอนุรักษ์ความหลากหลายทางชีวภาพในถิ่นที่อยู่อาศัยตามธรรมชาติอย่างยั่งยืน โดยพิจารณาจากวัตถุประสงค์ของการจัดการ ซึ่งเป็นได้ทั้งวัตถุประสงค์หลัก วัตถุประสงค์รองหรือวัตถุประสงค์เพื่อจัดการในเรื่องอื่นใด แต่ส่งผลในทางที่ดีต่อความหลากหลายทางชีวภาพโดยอ้อม และ 4) ส่งเสริมหน้าที่และบริการของระบบนิเวศ รวมถึงด้าน วัฒนธรรม จิตวิญญาณ เศรษฐกิจ สังคม และคุณค่าอื่น ๆ ของท้องถิ่น

เอกสารการประเมินเบื้องต้นสำหรับพื้นที่ที่มีศักยภาพเป็นพื้นที่ OECMs ฉบับนี้ พัฒนาขึ้นบนพื้นฐานของคู่มือ Site-level tool for identifying other effective area-based conservation (OECMs) ซึ่งจัดทำขึ้นโดย IUCN (2023) ร่วมกับข้อเสนอแนะข้อคิดเห็นจากการประชุมกลุ่มย่อยผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง ซึ่งประกอบด้วยหน่วยงานภาครัฐ ภาคประชาสังคม/องค์กรพัฒนาเอกชน ภาคการศึกษา/นักวิชาการ และภาคเอกชน แบบประเมินประกอบด้วยหลักเกณฑ์ 8 ข้อ โดยพื้นที่ที่มีศักยภาพเป็นพื้นที่ OECMs จะต้องข้อมูลสนับสนุนตามหลักเกณฑ์ทั้งหมด

ชื่อพื้นที่ที่เสนอ	(ภาษาไทย)..... (ภาษาอังกฤษ).....
ที่ตั้ง	
ขนาดพื้นที่ (ตร.กม./ไร่)	ตร.กม. หรือ.....ไร่
ผู้จัดทำข้อมูลการประเมิน	1. ชื่อ..... ที่อยู่สำหรับการติดต่อ..... โทรศัพท์.....อีเมล..... 2. ชื่อ..... ที่อยู่สำหรับการติดต่อ..... โทรศัพท์.....อีเมล.....
วันที่ประเมิน	

โปรดทำเครื่องหมาย ✓ ในกล่องข้อความเพื่อตอบข้อมูล

หลักเกณฑ์	ผลการประเมิน		
	ใช่/มี (Yes)	ไม่ใช่/ไม่มี (No)	ข้อมูล ไม่เพียงพอ
หลักเกณฑ์การประเมินเบื้องต้น (Screening Assessment)			
หลักเกณฑ์ข้อที่ 1 เป็นพื้นที่ซึ่งอยู่นอกเขตพื้นที่คุ้มครอง เขตป่าอนุรักษ์ตามกฎหมายของประเทศไทย			
เป็นพื้นที่ซึ่งอยู่นอกเขตพื้นที่คุ้มครองหรือเขตป่าอนุรักษ์ตามกฎหมายของประเทศไทย (อุทยานแห่งชาติ เขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่า เขตห้ามล่าสัตว์ป่า พื้นที่สวนพฤกษศาสตร์ วนอุทยาน สวนรุกขชาติ (รวมพื้นที่เตรียมการประกาศ) พื้นที่คุ้มครองสิ่งแวดล้อม พื้นที่คุ้มครองทรัพยากรทางทะเลและชายฝั่ง)	☐	☐	
ข้อมูลสนับสนุนเพิ่มเติม			
.....			
.....			
หลักเกณฑ์ข้อที่ 2 พื้นที่ที่จะเสนอมีข้อมูลเบื้องต้นที่แสดงให้เห็นถึงคุณค่า/ความสำคัญของความหลากหลายทางชีวภาพ			
(เลือกตอบข้อมูลอย่างน้อย 1 ข้อ ผลการประเมินเบื้องต้นตามหลักเกณฑ์ข้อที่ 2 หากตอบว่า “ใช่/มี” จะใช้เป็นพื้นฐานสำหรับการจัดทำข้อมูลตามหลักเกณฑ์ข้อที่ 4 ต่อไป)			
2.1 ด้านความหลากหลายของสิ่งมีชีวิต (พืช สัตว์ จุลินทรีย์)	☐	☐	
- ชนิดพันธุ์พืชและสัตว์ที่มีความโดดเด่น (Iconic species)	☐	☐	
- พืช/สัตว์ที่มีสถานภาพถูกคุกคาม ใกล้สูญพันธุ์ในระดับโลกตาม IUCN Red List หรือระดับประเทศตาม Thailand Red Data	☐	☐	
- จุลินทรีย์ ซึ่งสามารถสร้างประโยชน์ต่อชุมชน หรือการดำเนินกิจกรรมทางการเกษตร หรือเศรษฐกิจ	☐	☐	
2.2 ด้านระบบนิเวศ	☐	☐	
- เป็นพื้นที่ที่มีระบบนิเวศตามธรรมชาติ (natural ecosystem) หรือพื้นที่สำคัญทางความหลากหลายทางชีวภาพ เช่น IBAs IPAs EBSAs IMMAs IUCN Global Ecosystem Typology (หากมีข้อมูล) เป็นต้น	☐	☐	
- เป็นระบบนิเวศที่เกิดจากกิจกรรมการใช้ประโยชน์ของมนุษย์ ซึ่งสามารถเป็นตัวแทน/เอกลักษณ์ของพื้นที่และควรได้รับการคุ้มครอง พื้นที่พืหรือดูแลรักษา	☐	☐	
- เป็นพื้นที่ที่มีความสำคัญต่อวงจรชีวิตของสิ่งมีชีวิตในท้องถิ่น เช่น การผสมพันธุ์ วางไข่ เป็นแหล่งอนุบาลสัตว์วัยอ่อน หรือเป็นแหล่งอาหาร เป็นต้น	☐	☐	
- เป็นพื้นที่ที่ได้รับการฟื้นฟูระบบนิเวศ และ/หรือสามารถเป็นแนวเชื่อมต่อระบบนิเวศได้	☐	☐	

หลักเกณฑ์	ผลการประเมิน		
	ใช่/มี (Yes)	ไม่ใช่/ไม่มี (No)	ข้อมูล ไม่เพียงพอ
2.3 ด้านบริการจากระบบนิเวศ	☐	☐	
- การเป็นแหล่งผลิต (Provisioning Services) เช่น แหล่งอาหารตามธรรมชาติของมนุษย์ เส้นใย พื้นที่เลี้ยงปศุสัตว์ ทรัพยากรประมง แหล่งเพาะเลี้ยงสัตว์น้ำจืดและทะเล เชื้อเพลิง พันธุกรรม ของป่า ยารักษาโรค สารสกัดจากธรรมชาติต่าง ๆ เนื้อไม้ แหล่งน้ำใช้ประโยชน์ เป็นต้น	☐	☐	
- การควบคุมกลไกของระบบ (Regulating Services) เช่น คุณภาพอากาศ สภาพภูมิอากาศ การกักเก็บคาร์บอน ปริมาณน้ำ การพังทลายของดินหรือโคลน การป้องกันน้ำท่วม การกักเซาะชายฝั่ง การกรองน้ำและบำบัดน้ำเสีย ควบคุมการระบาดของโรคและศัตรูพืช การถ่ายละอองเกสร การควบคุมภัยธรรมชาติ	☐	☐	
- ด้านของวัฒนธรรม (Cultural Services) เช่น เป็นแหล่งเรียนรู้และวิจัย แหล่งนันทนาการและการท่องเที่ยวเพื่อสุขภาพกายและใจที่ดี สร้างคุณค่าทางจิตวิญญาณ ศาสนา ประวัติศาสตร์ ประเพณี สร้างแรงบันดาลใจ ทางศิลปะ สุนทรียภาพ ทัศนียภาพ เป็นต้น	☐	☐	
- ด้านการสนับสนุน (Supporting Services) เช่น การก่อกำเนิดดิน การหมุนเวียนธาตุอาหาร การผลิตออกซิเจน การเป็นที่อยู่อาศัย ที่ปลอดภัยให้สิ่งมีชีวิตในช่วงหนึ่ง ๆ ของวงจรชีวิต การเป็นแหล่งอนุบาลสัตว์วัยอ่อน เป็นต้น	☐	☐	
หมายเหตุ ในขั้นตอนการประเมินเบื้องต้น หากคำตอบในหลักเกณฑ์ข้อที่ 1 และ 2 ระบุว่า “ใช่/มี” แสดงว่า พื้นที่ดังกล่าว เป็นพื้นที่ที่มีศักยภาพเป็นพื้นที่ OECMs สามารถดำเนินการประเมินตามขั้นตอนต่อไป ทั้งนี้ หากคำตอบในหลักเกณฑ์ข้อที่ 1 และ 2 มีข้อใดข้อหนึ่ง ระบุว่า “ไม่ใช่/ไม่มี” พื้นที่ดังกล่าวจะไม่เข้าข่ายเป็นพื้นที่ OECMs อย่างไรก็ตาม หากมีข้อมูลสนับสนุนเพิ่มเติม อาจสามารถทำการประเมินในโอกาสต่อไป			
หลักเกณฑ์การประเมินแบบเต็มรูปแบบ (Full Assessment)			
หลักเกณฑ์ข้อที่ 3 พื้นที่ที่จะเสนอมีขอบเขตพื้นที่ทางภูมิศาสตร์ชัดเจน			
มีแผนที่แสดงข้อมูลขอบเขตที่ชัดเจน	☐	☐	☐
ข้อมูลสนับสนุนเพิ่มเติม 1. ระบุพิกัดทางภูมิศาสตร์ (UTM หรือ Latitude, Longitude) (จุดกึ่งกลางของพื้นที่) 2. แนบแผนที่ และไฟล์ชั้นข้อมูลสารสนเทศทางภูมิศาสตร์ (GIS Shapefile) (หากมี) พร้อมระบุข้อมูลตำแหน่งที่ตั้งเพื่อประกอบการตรวจสอบข้อมูล			

หลักเกณฑ์	ผลการประเมิน		
	ใช่/มี (Yes)	ไม่ใช่/ไม่มี (No)	ข้อมูล ไม่เพียงพอ
หลักเกณฑ์ข้อที่ 4 พื้นที่ที่จะเสนอมีข้อมูลว่าสามารถสนับสนุนให้เกิดคุณค่าความสำคัญต่อความหลากหลายทางชีวภาพ (เลือกตอบข้อมูลอย่างน้อย 1 ข้อ พร้อมอธิบายรายละเอียดข้อมูลสนับสนุนเพิ่มเติมในข้อที่ระบุ โดยสอดคล้องกับหลักเกณฑ์ในข้อที่ 2)			
4.1 ความหลากหลายของสิ่งมีชีวิต (พืช สัตว์ หรือจุลินทรีย์) ที่พบในพื้นที่	☐	☐	☐
- ชนิดพืชและสัตว์ที่มีความโดดเด่น (Iconic species)	☐	☐	☐
- พืช/สัตว์ที่มีสถานภาพถูกคุกคาม ใกล้สูญพันธุ์ในระดับโลกตาม IUCN Red List หรือระดับประเทศตาม Thailand Red Data	☐	☐	☐
- จุลินทรีย์ ซึ่งสามารถสร้างประโยชน์ต่อชุมชน หรือการดำเนินกิจกรรมทางการเกษตร หรือเศรษฐกิจ	☐	☐	☐
ข้อมูลสนับสนุนเพิ่มเติม (โปรดระบุรายละเอียดข้อมูลความหลากหลายของสิ่งมีชีวิต (พืช สัตว์ หรือจุลินทรีย์) ที่พบในพื้นที่พร้อมแหล่งอ้างอิง)			
4.2 พื้นที่มีระบบนิเวศตามธรรมชาติ (natural ecosystem) หรือระบบนิเวศซึ่งเป็นตัวแทนของพื้นที่ที่ควรได้รับการคุ้มครอง พื้นที่อนุรักษ์ความหลากหลายทางชีวภาพในธรรมชาติหรือแหล่งที่อยู่อาศัย (In-situ conservation of biodiversity)	☐	☐	☐
ข้อมูลสนับสนุนเพิ่มเติม (โปรดระบุรายละเอียดข้อมูลลักษณะของระบบนิเวศในพื้นที่พร้อมแหล่งอ้างอิง)			
4.3 บริการจากระบบนิเวศ	☐	☐	☐
ข้อมูลสนับสนุนเพิ่มเติม (โปรดระบุรายละเอียดข้อมูลบริการจากระบบนิเวศของพื้นที่เป้าหมายพร้อมแหล่งอ้างอิง)			
หลักเกณฑ์ข้อที่ 5 โครงสร้างองค์กรหรือกลไกที่มีอยู่ช่วยให้เกิดการดูแลและบริหารจัดการพื้นที่			
โครงสร้างในการดูแล บริหารจัดการพื้นที่อยู่ในรูปแบบดังต่อไปนี้ - โดยหน่วยงานรัฐ - โดยชุมชนท้องถิ่น/กลุ่มชาติพันธุ์ - โดยปัจเจกบุคคล (individual) องค์กร บริษัทเอกชน - ร่วมกันหลายฝ่าย (co-management)	☐	☐	☐
ข้อมูลสนับสนุนเพิ่มเติม (โปรดระบุรายละเอียดข้อมูลตามหัวข้อที่เลือกตอบ เช่น หน่วยงานกำกับ/สนับสนุน รูปแบบคณะกรรมการ บทบาท อำนาจหน้าที่ เป็นต้น)			

หลักเกณฑ์	ผลการประเมิน		
	ใช่/มี (Yes)	ไม่ใช่/ไม่มี (No)	ข้อมูล ไม่เพียงพอ
หลักเกณฑ์ข้อที่ 6 การดูแลและการบริหารจัดการพื้นที่มุ่งเน้นการอนุรักษ์คุณค่าของความหลากหลายทางชีวภาพ ในถิ่นที่อยู่อาศัย (เลือกตอบข้อมูลอย่างน้อย 1 ข้อ)			
6.1 วัตถุประสงค์ของการบริหารจัดการพื้นที่	☐	☐	☐
- มีวัตถุประสงค์หลักเพื่อการอนุรักษ์ เช่น การฟื้นฟูระบบนิเวศหรือแหล่งเรียนรู้ทางธรรมชาติ	☐	☐	☐
- มีการอนุรักษ์เป็นวัตถุประสงค์รองของการบริหารจัดการ คือ พื้นที่ที่มีการจัดการเชิงรุกโดยมีผลลัพธ์ด้านการอนุรักษ์ความหลากหลายทางชีวภาพเป็นเป้าหมายในการจัดการลำดับรองลงมาจากเป้าหมายหลัก เช่น ป่าชุมชน สวนสาธารณะหรือพื้นที่สีเขียวในเมือง เป็นต้น	☐	☐	☐
- มีการอนุรักษ์โดยอ้อม คือ การดำเนินกิจกรรมที่ ไม่เกี่ยวข้องกับการอนุรักษ์ความหลากหลายทางชีวภาพโดยตรง แต่ผลจากการดำเนินการส่งผลดีต่อความหลากหลายทางชีวภาพ เช่น พื้นที่กันชนรอบโรงงานอุตสาหกรรม พื้นที่เขตปลอดภัยแทนปิโตรเลียมในทะเล เขตปลอดภัยทางทหาร หรือพื้นที่สำคัญทางศาสนา ความเชื่อ เป็นต้น	☐	☐	☐
ข้อมูลสนับสนุนเพิ่มเติม (โปรดระบุรายละเอียดข้อมูลวัตถุประสงค์ของการบริหารจัดการพื้นที่)			
6.2 มีผลการดำเนินการตามโครงสร้างหรือกลไกการดูแลและบริหารจัดการพื้นที่ที่จัดตั้งขึ้นตามหลักเกณฑ์ข้อ 5	☐	☐	☐
ข้อมูลสนับสนุนเพิ่มเติม (โปรดระบุรายละเอียดผลการดำเนินงานที่โดดเด่นตามวัตถุประสงค์หรือบทบาทหน้าที่ที่กำหนดไว้)			
6.3 มีการบริหารจัดการ (Managed) เพื่อสร้างผลลัพธ์ในเชิงบวก (Positive outcomes)	☐	☐	☐
ข้อมูลสนับสนุนเพิ่มเติม 1. ระบุแผนงาน/โครงการหรือกิจกรรมที่มีอยู่ในปัจจุบัน กิจกรรมการจัดการ การคุ้มครอง พื้นที่ หรือผลการประเมินความเสี่ยงต่อการเปลี่ยนแปลงสภาพพื้นที่หรือภัยคุกคาม เช่น ชื่อแผนงาน งบประมาณ ระยะเวลา สถานภาพการดำเนินโครงการ (อยู่ระหว่างดำเนินการ/ดำเนินการแล้วเสร็จ) 2. ระบุแผนงาน/โครงการหรือกิจกรรมและแผนการดำเนินงานในอนาคต (ระยะ 3-5 ปี) กิจกรรมการจัดการ การคุ้มครอง พื้นที่ หรือผลการประเมินความเสี่ยงต่อการเปลี่ยนแปลงสภาพพื้นที่หรือภัยคุกคาม เช่น ชื่อแผนงาน งบประมาณ ระยะเวลา			

หลักเกณฑ์	ผลการประเมิน		
	ใช่/มี (Yes)	ไม่ใช่/ไม่มี (No)	ข้อมูล ไม่เพียงพอ
หลักเกณฑ์ข้อที่ 7 มีข้อมูลแสดงให้เห็นว่าคุณค่าความสำคัญของความหลากหลายทางชีวภาพได้รับการอนุรักษ์ ในถิ่นที่อยู่อาศัยในระยะยาว (หากตอบ “ใช่/มี” ในข้อที่ 7.1 ต้องเลือกตอบข้ออื่น ๆ อย่างน้อย 1 ข้อ หรือหากตอบ “ไม่ใช่/ไม่มี” ในข้อที่ 7.1 สามารถ เลือกตอบข้ออื่น ๆ ได้)			
7.1 มีการระบุปัญหา/ภัยคุกคามที่เกิดขึ้นในพื้นที่ที่ส่งผลต่อความหลากหลาย ทางชีวภาพและบริการจากระบบนิเวศ	☐	☐	☐
7.2 มีเครื่องมือ/วิธีการในการป้องกัน แก้ไขปัญหาหรือภัยคุกคาม	☐	☐	☐
7.3 ได้รับการสนับสนุนจากภายนอกเพื่อรับมือกับปัญหาหรือส่งเสริม ให้เกิดการอนุรักษ์ในถิ่นที่อยู่อาศัยในระยะยาว	☐	☐	☐
7.4 แสดงให้เห็นถึงประสิทธิภาพในการจัดการต่อปัญหาหรือภัยคุกคาม ในปัจจุบันและ/หรืออนาคต	☐	☐	☐
7.5 มีการบริหารจัดการที่บ่งชี้ได้ถึงความยั่งยืนในการอนุรักษ์ความหลากหลาย ทางชีวภาพในระยะยาว	☐	☐	☐
ข้อมูลสนับสนุนเพิ่มเติม (โปรดอธิบายรายละเอียดในข้อที่เลือกตอบ)			
หลักเกณฑ์ที่ 8 การดูแลและการบริหารจัดการให้มีความสำคัญกับความเสมอภาคเท่าเทียม			
กลุ่มผู้มีส่วนได้ส่วนเสียในพื้นที่ มีบทบาทและมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ เพื่อดูแลและการบริหารจัดการพื้นที่	☐	☐	☐
ข้อมูลสนับสนุนเพิ่มเติม (โปรดระบุกลุ่มผู้มีส่วนได้ส่วนเสียในพื้นที่ เช่น เพศ อายุ รูปแบบการมีส่วนร่วม เช่น ให้ความเห็น ร่วมวางแผน ให้คำปรึกษา ลงมือปฏิบัติ เป็นต้น)			